

Seregdi László*: Kibocsátani mindenütt jó, de a legjobb otthon

Újdonságok a banki szavatoló tőke számítási szabályokban

Csökkentik a felesleges bürokráciát, támogatják a bankok technológiai fejlődését és erősítik a pénzügyi szektor stabilitását is a bankok szavatoló tőke számítására vonatkozó, az eddigi prudenciális keretrendszert (CRD, CRR) módosító új változásai. Egyre szigorúbban ellenőrzik, hogy a nem uniós országbeli alapvető vagy járulékos tőkeelemek megfelelnek-e az EU szabályainak, s így beszámíthatók-e az adott bank szavatoló tőkéjébe.

Több mint négyéves előkészítést követően, tavaly jelentek meg a hitelintézetek és a befektetési vállalkozások prudenciális követelményeit szabályozó európai jogszabályok (CRR és CRD) módosításai. A változások a banki működés számos területét érintik. Egyrészt módosítják a már hatályos követelményeket (pl. nagykockázat-vállalási korlát), másrészt új előírásokat határoznak meg például az egy éves időtartamra vonatkozó likviditás (NSFR) vagy a tőkeáttételi mutató formájában.

Ezekhez a módosításokhoz képest kisebb jelentőségűek, de egyáltalán nem elhanyagolhatók a szavatoló tőke számításához kapcsolódó változások. A szavatoló tőke képezi az alapját a tőkemegfelelési követelményeknek, a nagykockázat-vállalásnak és a befektetési korlátoknak is, így ez a mérőszám döntő befolyással van arra, hogy egy bank milyen kockázatokat vállalhat üzleti tevékenysége során.

A szavatoló tőkébe elsősorban a részvénytőke tartozik, de ezen túlmenően további tartalékok, vagy az esetleges jövőbeni veszteségeket fedezni képes, a bank által felvett alárendelt kölcsönök is ide sorolhatók. A banki szabályozásban számos olyan kockázati tényező van, amelyeket a bankoknak közvetlenül a szavatoló tőkével kell fedezniük. Így csökkenti például a szavatoló tőkét a más pénzügyi ágazatbeli szervezetben való befektetés vagy a visszavásárolt saját részvény.

Nem minden szoftver értékét kell majd levonni a szavatoló tőkéből

A Bázeli Bankfelügyeleti Bizottság még 1988-ban tette közzé a szavatoló tőke és a tőkemegfelelési mutató számítására vonatkozó ajánlásait. Ezek (számos módosítást követően) jelenleg is meghatározzák a fejlett pénzügyi rendszerrel rendelkező országok bankszabályozását.

A Bázeli Bizottság 1988-as ajánlásában az a követelmény szerepelt, hogy a szavatoló tőkéből le kell vonni a goodwill értékét. Ezt a követelményt azonban az európai szabályozás 1989-ben már úgy vette át, hogy a szavatoló tőkéből valamennyi immateriális (intangible) eszköz értékét le kell vonni. Mivel a nemzetközi számviteli sztenderdek szerint a bankok által alkalmazott szoftvereket az immateriális javak között kell nyilvántartani, ezért ezeknek az értéke csökkenti a szavatoló tőkét.

Ennek legfőbb indoka, hogy az immateriális eszközök egy esetleges válsághelyzetben vagy felszámolási eljárásban nem, vagy csak korlátozottan használhatók fel a veszteség rendezésére. A legtöbb immateriális jószág esetében ez a vélekedés teljesen megalapozott, hiszen válsághelyzetben valószínűleg a bank iránti bizalom csökkenése következtében ezeknek a javaknak csökken az értéke és az értékesíthetősége is.

A bankok által alkalmazott szoftverek esetében viszont ez a kérdés jóval összetettebb. Ezek jellemzője ugyanis, hogy intézményspecifikusak és egy nagy rendszer részeit képezik, ezért továbbértékesítési lehetőségeik valóban korlátozottak. Más szemszögből nézve azonban a szoftverek ugyanúgy a banki jövedelemtermelés eszközei, mint a számítógépek vagy a bankfiókok, így nem indokolt, hogy a számviteli vagy a prudenciális szabályozás ezeket eltérően kezelje.

Éppen ezért a CRR2 előkészítése során felmerültek olyan szakmai javaslatok is, hogy a szoftverek teljes mértékben kikerüljenek az immateriális javak közül, és a hagyományos eszközökként lehessen nyilvántartani őket. Ez megszüntette volna a szavatoló tőkéből való levonási kötelezettséget. A fő érv a szoftverek értékének teljes mértékű levonására vonatkozó kötelezettség enyhítése mellett az volt, hogy ez a követelmény nagyon megdrágítja a bankok technológiai fejlesztéseit.

A bankok szoftverfejlesztései vagy vásárlásai egyben a szavatoló tőke csökkenését is jelentették, ami korlátozta a hitelezési képességeiket, vagy további, jelentős többletköltséget eredményező tőkebevonást tettek szükségessé. Az Európai Bankszövetség álláspontja szerint ráadásul az USA-ban egészen másként szabályozzák a szoftverek számviteli nyilvántartását, ezért az amerikai bankok versenyelőnybe kerülnek az európai vetélytársaikkal szemben. A bankok technológiai fejlesztéseinek pedig lépést kell tartaniuk a FinTech cégek fejlesztéseivel. Utóbbiakra ugyanis nem vonatkoznak a szavatoló tőke számítási szabályok, így a szoftverek levonási kötelezettsége sem érinti őket.

A szoftverek immateriális javak közül történő kivétele azonban ütközött volna a nemzetközi számviteli sztenderdekkel. Az európai jogalkotók így végül egy olyan köztes megoldást választottak, amely szerint a szoftvereken belül meg kell különböztetni azokat, amelyek értékét az intézmény szanalása, fizetéseképtelensége vagy felszámolása nem érinti negatívan.

Az Európai Bankhatóság (EBA) azt a feladatot kapta, hogy 2020. június 28-ig készítsen egy olyan végrehajtási rendelet tervezetet (RTS), amely részleteiben is meghatározza, hogy mely szoftverek felelnek meg a fenti feltételnek. Az EU Bizottság az EBA javaslata alapján bizottsági rendelet formájában fogja kiadni az erre vonatkozó szabályokat. A vonatkozó szoftverek értékét egy évvel a bizottsági rendelet hatályba lépését követően már nem kell levonni a szavatoló tőkéből.

A CRR2 ilyen irányú módosítása a hazai intézmények számára is kedvező, hiszen ez megkönnyíti majd technológiai fejlesztéseiket. A jelenlegi tőke megfelelési mutatókban azonban várhatóan nem okoz majd jelentős változást, mert a szoftverek értéke a hazai bankok szavatoló tőkéjének alig több mint két százalékát teszi ki.

Elsődleges alapvető tőke kibocsátások könnyítése

A 2014-től hatályos CRR vezette be azt a követelményt, hogy a bankoknak a részvénykibocsátásokat megelőzően a felügyeleti hatóság engedélyét kell kérniük. Ennek oka, hogy a CRR a korábbi szabályokhoz képest jóval részletesebben határozta meg azokat a követelményeket, aminek egy részvénynek meg kellett felelnie ahhoz, hogy az a legjobb minőségű szavatoló tőke elemek (elsődleges alapvető tőke) közé bekerülhessen (pl. minden egyéb kötelezettségnek alárendelt, lejárat nélküli). Így a felügyeleti hatóságok feladata lett, hogy az ezen feltételeknek való megfelelést már a kibocsátást megelőzően is ellenőrizzék. Ez azonban számos

esetben túlzottan bürokratikussá tette a részvénykibocsátásokat. Ezért a CRR2 ezt a szabályt úgy változtatta meg, hogy amennyiben olyan új részvénykibocsátásra kerül sor, amelynek feltételei lényegében azonosak olyan régebbi kibocsátás feltételeivel, amelyre korábban a bank már engedélyt kapott, akkor elegendő a felügyeleti hatóság előzetes, kellő időben történő tájékoztatása.

Ennél a változásnál azt is figyelembe kell venni, hogy a CRR legtöbb előírása az elsődleges alapvető tőkeinstrumentum szerződéses feltételeire vonatkozik. Így ezeket valóban felesleges újra megvizsgálni és ellenőrizni. A CRR követelmények között azonban olyanok is szerepelnek, amelyeket eseti jelleggel kell vizsgálni. Ezek közé elsősorban azok tartoznak, amelyek megkövetelik, hogy a részvény ellenértéke teljes mértékben és pénzben befizetésre kerül, illetve, hogy a részvények megvásárlását a bank nem finanszírozta közvetlenül vagy közvetetten. Célszerű ezért, ha a bank az új részvény kibocsátásának felügyeleti bejelentésével egyidejűleg nyilatkozik arról is, hogy az új részvény továbbra is megfelel a CRR-ben foglalt valamennyi követelménynek.

SPV-n keresztül és harmadik országban történő kibocsátások

Korábban a CRR lehetővé tette, hogy a szavatoló tőke részét képező kiegészítő alapvető tőke (AT1) és járulékos tőke (T2) instrumentumokat ne maga az intézmény, hanem egy, általa e célból létrehozott különleges célú gazdasági egység (SPV), vagy egy másik, az intézmény által a prudenciális konszolidációba bevont szervezet bocsássa ki. 2019. június 27-től azonban AT1 vagy T2 tőkeinstrumentumot már csak intézmény bocsáthat ki (vagyis vagy maga a bank, vagy az általa vezetett csoportba tartozó más bank vagy befektetési vállalkozás).

A különleges célú gazdasági egységen keresztül korábban kibocsátott AT1 és T2 tőkeinstrumentumok már csak 2021. december 31-ig számíthatók be a szavatoló tőkébe. Az SPV-n keresztül történő kibocsátások tiltását elsősorban az tette szükségessé, hogy az ennél egy fokkal gyengébb veszteségviselő képességgel rendelkező MREL kötelezettségeknél is ez a követelmény, így ezt az előírást indokolt volt a szavatoló tőke elemekre is alkalmazni.

A CRR2 szigorította tovább a harmadik országban, vagyis nem EU tagállamban kibocsátott AT1 és T2 instrumentumok figyelembevételének szabályait. Ilyen leányvállalat által kibocsátott AT1 tőkeinstrumentumok esetében ezentúl az EU tagállami felügyeleti hatóságnak – az EBA bevonásával – meg kell győződnie arról, hogy az adott harmadik ország joga egyenértékűnek tekinthető az uniós szabályozással, és az AT1 tőkeinstrumentum átváltásának vagy a veszteség leírásának, illetve a szanálási vagy egyéb leírási vagy átalakítási intézkedések alkalmazásának nincs jogi akadálya.

A T2 instrumentum kibocsátása esetén új feltétel, hogy ha a kibocsátó harmadik országban letelepedett és uniós szanálандó csoport tagjaként jelölték ki; vagy ha a kibocsátó egy tagállamban letelepedett, akkor az instrumentumok csak akkor bocsáthatók ki a harmadik ország joga szerint, ha az annak joga szerint leírási és átalakítási jogszabályok, illetve a szanálási vagy egyéb leírási vagy átalakítási intézkedések ténylegesen és végrehajthatóan gyakorolhatók. Ezek a követelmények azt hivatottak biztosítani, hogy a harmadik ország joga nem veszélyezteti az adott tőkeinstrumentum veszteség rendezésébe való bevonását.

A CRR2 számos további részletkérdésben módosította a szavatoló tőke számítási szabályokat, így például:

- bizonyos feltételek teljesülése mellett megengedi, hogy az anyavállalat és a leányvállalat között nyereség- és veszteségátruházási megállapodás jöjjön létre,
- kimondja, hogy egy adott instrumentumnak csak az a része vehető figyelembe a szavatoló tőkében, ami befizetésre került,
- a járulékos tőkeelemeknek alárendelteknek kell lenniük a leírható, illetve átalakítható kötelezettséginstrumentumokhoz (MREL) kapcsolódó követelésekhez képest.

Néhány átmeneti rendelkezést leszámítva a CRR2 szavatoló tőke számítására vonatkozó új szabályai 2019. június 27-től már hatályba is léptek és alkalmazandók. Bár ezeknek a módosításoknak közvetlenül nincs nagy hatásuk a hazai intézmények tőkemegfelelési számaira, de összességében elmondható, hogy a módosítások jó irányba tett lépések, amelyek csökkentik a felesleges bürokráciát, segítik a bankok technológiai fejlődését és erősítik a pénzügyi szektor stabilitását.

**A szerző a Magyar Nemzeti Bank Szabályozási főosztályának felügyeleti tanácsadója*

„Szerkesztett formában megjelent a privatbankar.hu oldalon 2020. február 17-én.”